

3-051(082)

378:37.011.3

-051(082)

П 32

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ДВНЗ «КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра педагогіки та методики технологічної освіти

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

*Матеріали
Всеукраїнської наукової конференції*

2-3 жовтня 2014 року

Кривий Ріг- 2014

*О. М. Драшко, к. пед. н., ст. викладач,
Криворізький педагогічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

КРИТЕРІЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ ПРАЦІ ДО ВИКОРИСТАННЯ ХУДОЖНІХ РЕМЕСЕЛ У НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

У сучасному суспільстві посилюється акцент на виявлення місця і ролі культуротворчої діяльності людини та її реалізації в усіх сферах життя. У багатовимірному культурному просторі особливе місце посідає розвиток декоративно-прикладного мистецтва та вивчення його освітньо-виховного потенціалу. Народне мистецтво, й зокрема художні ремесла, що зберігають історичну пам'ять, є безпосереднім носієм самотутньої культури, мистецтва минулих поколінь, відображають педагогічний досвід народу, є важливим засобом виховання гармонійно розвиненої особистості, розвитку її моральної, трудової, естетичної, технологічної культури і розглядається як важливий компонент професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці.

Отже, проблема щодо підготовки вчителів обслуговуючої праці до використання художніх ремесел у навчально-виховному процесі постає актуальною для її теоретичного та практичного розв'язання.

Важливо відзначити, що вивчення філософської, психолого-педагогічної та спеціальної літератури свідчить про інтерес науковців до вивчення різних аспектів проблеми використання художніх ремесел у навчально-виховному процесі: теоретичні і методичні позиції декоративно-прикладного мистецтва (П. Г. Богатирьов, Г. О. Васьківська, Т. Д. Дем'янюк, П. І. Дробов'язко, В. І. Жигір, М. І. Кузан, Т. І. Мацейків, В. Д. Мусієнко, С. О. Нікітчина, Л. В. Оршанський, С. В. Павх.); освітньо-виховна та психолого-педагогічна сутність складових народного мистецтва (І. А. Зязюн, І. П. Крип'якевич, Ю. Д. Руденко); еволюція народного мистецтва та закономірності розвитку (Є. А. Антонович, Р. В. Захарчук-Чугай, А. В. Іванченко, Т. О. Ніколаєва, Б. А. Прокопович); залучення студентів до народних ремесел та навчання технікам їх виконання (В. А. Барадулін, Т. В. Кари-Васильєва, В. І. Качнеєва, В. О. Радкевич).

Водночас, мало дослідженою залишається проблема підготовки майбутніх учителів, які могли б максимально ефективно реалізувати освітньо-виховні функції декоративно-прикладного мистецтва.

Дослідження теоретико-методологічних засад підготовки вчителів обслуговуючої праці до використання художніх ремесел у системі трудової освіти спонукало нас до вивчення філософської, психолого-педагогічної та спеціальної літератури з точки зору розкриття змісту, особливостей підготовки вчителів обслуговуючої праці, виявлення сутнісних характеристик художнього ремесла та його освітньо-виховних можливостей, дослідження історико-педагогічної ретроспективи системи навчання художнім ремеслам та

обґрунтування педагогічних умов підготовки вчителя обслуговуючої праці до використання художніх ремесел у навчально-виховному процесі.

Саме такий підхід до вивчення проблеми спонукає нас до осмислення сутності художніх ремесел в освітньо-виховному аспекті у такій логіці «культура – національна культура – народне мистецтво – художні ремесла – освіта» через закони взаємозв'язку загального й окремого, цілісності як системи динамічної взаємодії визначених компонентів.

На підставі аналізу науково-дослідної літератури ми можемо говорити про інтерес науковців до вивчення різних аспектів проблеми використання художніх ремесел у навчально-виховному процесі: теоретичні і методичні позиції декоративно-прикладного мистецтва (П. Г. Богатирьов, Г. О. Васьківська, Т. Д. Дем'янюк, П. І. Дробов'язко, В. Д. Мусієнко); освітньо-виховна та психолого-педагогічна сутність складових народного мистецтва (І. А. Зязюн, І. П. Крип'якевич, Ю. Д. Руденко); еволюція народного мистецтва та закономірності розвитку (Є. А. Антонович, Р. В. Захарчук-Чугай,); залучення студентів до народних ремесел та навчання технікам їх виконання (В. А. Барадулін, І. Є. Каньковський, Т. В. Кари-Васильєва, В. О. Радкевич). Їх глибоке вивчення дозволяє нам виокремити наступні основні функції художніх ремесел: соціально-ціннісна, етнічно-соціальна, традиційно-історична, статусно-позиційна, утилітарно-практична, художньо-естетична, професійно-ціннісна.

Практично всі дослідники сходяться на думці, що функції вчителя трудового навчання не обмежуються тільки наданням професійних знань, щодо формування трудових умінь і навичок, організацією навчально – виховного процесу. Він забезпечує розвиток особистості майбутнього трудівника, готує вихованців до вирішення конкретних задач. За визначенням О. М. Коберника, цей вчитель: „має бути мобільним, готовим до стрімкових змін у змісті технологічної підготовки, здатним швидко переорієнтуватися”. Своє бачення з підготовки вчителя визначає В. Г. Кузь: „вчитель має бути не тільки предметником чи навіть викладачем двох предметів, а й володіти народними ремеслами, знатися на техніці, бути взірцем у побуті, одязі, етикеті, загалом бути творчою особистістю”.

Дослідження дало нам можливість довести, що продуктивна підготовка вчителів обслуговуючої праці до використання художніх ремесел у професійній діяльності відбуватиметься за таких педагогічних умов: осмисленість студентами потреби у відродженні та розвитку досліджуваних художніх ремесел із позиції суспільно-цільового, професійно-діяльнісного та професійно-особистісного підходів; формування високого рівня мотивації до професійної діяльності, психологічний комфорт, професійна самореалізація засобами досліджуваних художніх ремесел; орієнтація логіки та змісту теоретичної і практичної підготовки майбутніх фахівців на виокремлення національно-культурної складової художніх ремесел у психологічному, педагогічному та мистецтвознавчому; цілеспрямовану діяльність педагогічного колективу ВНЗ із залучення студентів до реалізації творчих мистецтвознавчих, психолого-

педагогічних знань, умінь і навичок через усі види й форми навчальної та виховної роботи.

Нами схарактеризовано критерії (мистецтвознавча обізнаність, психологічна настанова та методична обізнаність майбутніх учителів обслуговуючої праці до відповідної діяльності), показники, рівні (пошуково-творчий, потенційно-можливий, задовільний, недостатній) підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до використання художніх ремесел у власній професійній діяльності. Мистецтвознавчу обізнаність у сфері досліджуваних художніх ремесел визначено такими показниками: розуміння освітньо-виховних можливостей художніх ремесел; технологічна обізнаність із процесом виконання художніх творів; індивідуальний стиль виконання художніх творів.

Показниками психологічної настанови на розв'язання творчих, освітніх і виховних завдань засобами художніх ремесел (ткацтво, вишивка і виготовлення національного одягу) вважали: інтерес до теоретичного і практичного оволодіння досліджуваними художніми ремеслами; мотив самореалізації студента в оволодінні художніми ремеслами.

До показників методичної обізнаності вчителів обслуговуючої праці до професійного використання художніх ремесел включено: вміння визначити дидактичну, виховну і розвивальну цінність художніх ремесел та їх реалізацію у співробітництві з учнівським колективом; оволодіння методикою викладання художніх ремесел: ткацтва, вишивки, виготовлення національного одягу на уроках обслуговуючої праці; здатність організувати залучення учнів до художніх ремесел у позакласній роботі (гуртки, клуби, вікторини, конкурси, експедиції); морально-етичне сприйняття художньо-творчих виробів; розвиток учнівського інтересу до мистецтвознавчої діяльності.

Започатковуючи експериментальну роботу важливо проаналізувати навчальні плани та робочі програми, що дозволяє виявити, що по-перше, навчальні програми дисциплін практично всіх циклів, окрім професійної підготовки, мають загальноосвітню предметно-визначену спрямованість і практично нічим не різняться від програм цих дисциплін, коли за ними навчаються студенти інших спеціальностей. Невиправдано поза увагою залишається фахова орієнтація програм. Дослідження робочих програм, безпосередньо орієнтованих на вивчення художніх ремесел, які є базисними у нашому дослідженні, дозволяють зробити такі висновки: практично всі програми в незначному обсязі, але обов'язково включають елементи змісту щодо художніх ремесел: ткацтва, вишивки і ; у зовсім незначному обсязі – виготовлення національного одягу; кожна програма розрахована на одержання теоретичних знань та набуття практичних умінь; між програмами існує певний зв'язок, зумовлений предметною спрямованістю дисциплін.

У ході констатувального експерименту за допомогою анкетування, бесіди, спостереження за роботою в майстернях, оцінки виконання самостійних завдань, конкурсу на кращу творчу роботу, творчих завдань, інтерв'ю, аналізу результатів діяльності студентів установлено реальний стан підготовки

вчителів обслуговуючої праці до використання художніх ремесел у професійній діяльності; особливості використання художніх ремесел учителями різних освітньо-кваліфікаційних рівнів; взаємозумовленість складових підготовки вчителів обслуговуючої праці до використання художніх ремесел, реалізації їх освітньо-виховних можливостей у навчально-виховному процесі; чинники різнорівневої підготовки вчителів обслуговуючої праці.

Грунтовний аналіз результатів констатувального експерименту свідчить про наявність великої кількості студентів, яким притаманний недостатній рівень підготовки до використання художніх ремесел у навчально-виховному процесі. В експериментальній групі такий показник сягає 65% респондентів, а в контрольній – 70% учителів обслуговуючої праці. Задовільний рівень підготовки демонструють 30% студентів експериментальної та контрольної груп. Потенційно-можливий рівень зафіксовано лише в 5% респондентів експериментальної групи. Студентів із пошуково-творчим рівнем підготовки не виявлено взагалі.

Формувальний експеримент мав за мету створення навчально-виховного середовища, яке забезпечувало результативність реалізації в навчально-виховному процесі вищої школи розробленої моделі впровадження системи педагогічних умов підготовки вчителів обслуговуючої праці до використання художніх ремесел.

Ефективність реалізації системи педагогічних умов підготовки вчителів обслуговуючої праці до використання художніх ремесел у професійній діяльності перевірялась на контрольному етапі експериментальної роботи.

Аналіз результатів дозволяє стверджувати, що процес підготовки вчителів обслуговуючої праці до використання художніх ремесел у навчально-виховному процесі за дотримання системи педагогічних умов більш успішний, ніж традиційне навчання, та засвідчує зростання рівнів підготовки майбутніх учителів за кожним критерієм. Застосування в навчально-виховному процесі вищої школи проблемних ситуацій, завдань, дискусій, сприяло самореалізації студентської молоді.

*З. С. Кучер, к. пед. н., доцент,
Криворізький педагогічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

МОДУЛЬНА СИСТЕМА У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Підготовка педагогів з високим рівнем технологічної освіти, які у подальшому будуть спроможні здійснювати допрофесійну та професійну орієнтацію школярів на різнопланові професії, що необхідні у певний період та у визначеному регіоні є основним запитом сучасного суспільства.

Особливість підготовки вчителя технологій полягає у тому, що поряд з психолого-педагогічною та методичною підготовкою необхідно поєднувати